

Slovenski dom

Štev. 202.

V Ljubljani, v sredo, 3. septembra 1941-XIX

Leto VI.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Najnovejši položaj na vzhodnih bojiščih

Načrtan potek operacij - Nepretrgani boji pri Leningradu in Odesi - Sovjetske protiofenzive na Dnjepru odbite - Letalsko delovanje na osrednjem bojišču

Hitlerjev glavni stan, 3. sept. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo včeraj naslednje uradno vojno poročilo:

Operacije na vzhodnem bojišču potekajo po načrtu. Letalstvo je z dobrim uspehom napadlo železnice v pokrajini Harkova in jugovzhodno od Moskve. Strmoglavlci so potopili na Dnjepru sovjetsko topničarko, tri pa zažgali.

V boju proti Veliki Britaniji je letalstvo poslednjo noč bombardiralo preskrbovalno pristanišče Newcastle na Tyneu. Zadelki so povzročili velike požare in močne eksplozije. Druga letala so napadla uspešno letališča v srednji Angliji.

Malo število britanskih letal je v noči na 2. september letelo nad severozahodno in zahodno Nemčijo. Topništvo je sestrelilo en sovražni bombnik.

Vzhodno bojišče, 3. sept. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Položaj na vzhodnem bojišču označuje močan pritisk finskih in nemških sil okoli Leningrada, pritisk Rumunov in Nemcev okoli Odesa ter nekaj poskusov za sovjetsko protiofenzivo ob spodnjem in gornjem Dnjepru. Ti poskusi pa so bili takoj strli.

Na srednjem delu bojišča se nemška delavnost kaže v letalstvu ter v silnih vsakodnevnih naporih, s katerimi hoče nasprotnik zavarovati najvažnejše taktične postojanke. Po nekaterih predelih bojišča slabo vreme ne olajšuje operacij ter tudi ovira letalsko delavnost, ki pa je vse-kakor vedno zelo živa.

Okoli Leningrada Nemci ugotavljajo in uničujejo nadvse obsežna minirana polja, ki so jih čete sovjetskih strokovnjakov uredile na kilometre in kilometre globoko po vseh najvažnejših predelih okoli obrambnih postojank pred leningrajskimi predmestji. Hudo topniško bombardira-

nje in letalski napadi olajšujejo težavno nalogo nemških napadalnih oddelkov, ki se dan za dnem bližajo skrajnim obrambnim in varstvenim postojankam bivše carske prestolnice.

Za boj okoli Odesa bi se lahko reklo, da kaže iste značilnosti, le da morejo sovjetske sile tam bolje nuditi izdatnejši odpor nemškim in rumunskim četam, ki jih oblegajo. Uporabljajo namreč utrjene črte, ki so jih uredili poprej na hribih ter okoli jezer, ki obdajajo mesto na zahodu, na severu in na vzhodu. Nepretrgano delovanje težkega topništva in letalstva je po nekaterih predelih omajalo poglavitve obrambne naprave.

Zanimiv je položaj na Dnjepru. Pri Hersonu stražijo nemške sile reko, da ne more nobena nasprotnikova ladja, nobena topničarka in noben splav uiti uničenju. Uničenje ali potopitev številnih topničark je znatno oslabilo obseg sovjetskega topniškega ognja. Poskus sovjetske protiofenzive za osvojitve važnega mostišča na desnem bregu reke, je podpiral ogenj s topničark, ki so naglo priplule v predel, kjer so Sovjeti skušali spet osvojiti desni breg reke. Ti poskusi so bili v krvi strli in so sovjetske izgube bile strašne. Osredotočeni ogenj številnih nemških baterij je onemogočil poskus, da bi Sovjeti prekažili reko na neki ožini s čolni. Nobenemu čolnu se ni posrečilo doseči nasprotnega brega.

Na osrednjem bojišču med Kijevom, Gome-lom, Smolenskom in Velikimi Luki je bil potek zadnjih operacij označen z nemškim letalskim udejstvom. Sovjetsko poveljstvo je na tem prevladnem in kočljivem oddelku zbralo znatne sile. Nemško letalstvo je neopnehom na delu zoper sovjetska zbirališča in obskrbovališča. Vse prometne zveze so bile na številnih krajih pretrgane. Zaradi tega je ves preskrbovalni sestav Sovjetov moten. Še naprej je zelo živo nemško letalsko delovanje proti bolj oddaljenim železniškim križiščem ter industrijskim središčem. Sovjetsko letalstvo tega dela ni ne ovira.

Težave zaradi angleško-sovjetsko-ameriškega sestanka v Moskvi

Stockholm, 3. sept. s. Po novicah iz Londona in Washingtona glede nameravanega posveta med Anglijo, Ameriko in Rusijo v Moskvi, še ni prišlo do jasnosti med prizadetimi državami. Konferenca je bila po poročilu lista »Svenska Dagbladet« že v drugič odložena. Ameriški tisk govori o težavah, ki so se prikazale, toda ne pove nič jasnega, tako da ni znano, za kaj naj bi šlo. Posvet naj bi razen vojaškim veljal tudi političnim vprašanjem.

Mehika se noče vmešavati v vojno

Mehika, 2. sept. AS. Glede mehiškega zadržanja v sedanji vojni je izjavil predsednik Camacho, da je Mehika pripravljena podpirati obrambo splošno ameriških interesov, pri čemer pa se hoče skrbno držati stališča, ki ga je v vsega početka v sedanji vojni zavzela in ki je sledeči: hočemo se zadržati vsakega oboroženega spopada, toda v skrbi za našo neodvisnost nečemo ničesar opustiti, da v obrambi nedotakljivosti našega ozemlja in naših ustanov delamo tudi za nedotakljivost Amerike, kot svobodni možje v svetu, ki je ponosen na ideal svobode in pravičnosti.

Odvzem radijskih aparatov francoskim Judom

Pariz, 3. sept. s. Najnovejši odlok vrhovnega poveljnika nemških čet v Franciji prepoveduje judom, da bi imeli in uporabljali radijske aparate. Zaradi tega bodo morali vsi judje na zasedenem ozemlju takoj izročiti svoje radijske naprave policijskim komisarjem ali občinskim uradom. Stroge kazni so določene za tiste, ki ne bi izpolnili te zapovedi. Ukrep je bil izdan zaradi tega, ker so juda širili neresnične in razburilne poročila.

Tudi Turčija ogrožena

Rim, 3. sept. s. Admiral Stirling, pomorski kritik velike ameriške časnarske agencije, zatrjuje, da utegne Črna morje postati prizorišče bodočih bojev. Verjetno se mu zdi, da bodo Nemci Kavkazijo skušali zasesti po zračni in morsk poti, česar lahke ruske sile ne bi mogle preprečiti sprico nemškega letalstva. Zaradi tega postaja Turčija ključ sedanjega položaja na vzhodu, kajti, tako misli admiral Stirling, če Turčija ne bi hotela odpreti Dardanel angleškim pomorskim silam, ki bi hotele priti na pomoč ruskim, je mogoča angleška vojaška pomorska akcija proti Turčiji. Značilno je, da nasprotno »Times«, ki hoče odvrniti pozornost od angleških namer, piše, da državi Osišča ogražata Turčijo, in da si hočeta za jesen izsiliti prehod skozi Dardanele zaradi bližnjih operacij.

Pomorske izgube Angležev in njihovih zaveznikov so po poročilu agencije Reuters znanele doslej 1738 ladij v skupno 7.118.122 tonami. Od tega je 1078 ladij angleških, 334 zavezniških, 326 pa nevtralnih. Predsednik turške republike İnönü je včeraj obiskal veleposlanec v Smirni in se zlasti dolgo mudil v italijanskem paviljonu.

Italijanski finančni minister na obisku v Berlinu

Berlin, 3. sept. s. Italijanski finančni minister grof Thaon di Revel je včeraj dopotoval v Berlin, da vrne svojočasni obisk nemškega finančnega ministra v Rimu. Na anhaltski postaji je italijanskega gosta sprejel nemški finančni minister, italijanski poslanik ter visoki uradniki iz zunanjega ministrstva. Dopoldne je minister Thaon di Revel položil vence na spomenik padlih nemških vojakov.

Sprejemi italijanskih zastopstev na poslanstvu v Berlinu

Berlin, 3. sept. s. Italijanski zastopnik Dino Alfieri je včeraj sprejel nekaj italijanskih zastopstev, ki se zdaj mude v Nemčiji. Pri sprejemu so poleg poslanika bili navzoči tudi načelnik glavnega stana Hitlerjeve mladine, vojaški poveljnik Berlina, zastopniki zunanjega ministrstva ter druge italijanske in nemške osebnosti. Poslanik je sprejel najprej zastopstvo liktorske mladine, ki ga je vodil podpoveljnik Sellani, dalje komisijo ministrstva za vzgojo, ki preučuje vprašanja o vzgoji na prostem ter komisijo italijanskih založnikov, ki je prišla v Nemčijo preučevati važna vprašanja za literarno izmenjavo in za večje razširjenje italijanske knjige v Nemčiji. Poslanik Alfieri je navzoče prisrčno pozdravil in dejal, da je pomen dela, zaradi katerega so prišla ta tri zastopstva v Nemčijo, mogoče izraziti z Mussolinijevim izrekom »Knjiga in puška«. Poudaril je pomen stikov z Nemčijo ter podčrtal tesno sodelovanje med državami Osi, ki se vedno bolj kaže na vseh področjih.

Vesti 4. septembra

Pariški policijski prefekt je najstrožje prepovedal dajati v kavarnah in restavracijah alkoholne pijače mladim ljudem pod 20 leti.

Angleži so zadnje čase zasegli in odvedli dve veliki finski jadrnici, ki sta pluli okoli Afrike.

Vse ameriško ljudstvo si je oddahnilo ob Rooseveltovem govoru, ko je slišalo, da ni predsednik napovedal nobenega novega koraka glede neposrednega vstopa Združenih držav v vojno, pravijo poročila, ki navajajo pisanje ameriškega tiska o tem dogodku.

Ameriške oblasti sestavljajo seznam podjetij, ki bodo morala ustaviti delo, ker jim manjka surovin, katere zaseda vlada za vojne potrebe. Seznam obsega več tisoč podjetij.

Japonska zveza za novo Azijo je imela v Tokiju shod, na katerem so sprejeli sklep, da bo organizacija delala z vsemi silami za trojno zvezo in za ojačitev novega reda v Aziji. Resolucija ostro obsoja tujo pomoč za Kitajsko in pravi, da ima Japonska zakonito pravico do lastne obrambe v svojih obsežnih vodah.

Dosedanji nemški napadi na Anglijo so povzročili samo na stavbah škode za 480 milijonov dolarjev, piše londonski gospodarski list »The Economist«.

Iz dobro obveščenega nemškega vojaškega vira poročajo, da je bil Sueški prekop v zadnjih treh mesecih samo 20 dni odprt za plovbo.

Pri neki vaši na gornjem Madžarskem so našli dva sovjetska padalca. Eden se je med skokom zapletel med vrvi pri padalu in se zadušil, drugi pa je bil pri doskoku malo ranjen.

Neki nemški napadalni oddelek, ki se je vrnil z zmagovalne akcije v prvi črti, je nekeje v zaledju v gozdu našel več sovjetskih vojakov v civilni obleki. Nosili so torbe razstreliva in cevke s hudimi strupi. Vojaki so povedali, da so imeli zapoved zastrupiti studente v zaledju nemških sil, kamor so se spustili s padali.

Zdravstveno stanje biv. podpredsednika francoske vlade se zboljšuje. Zdravniki upajo, da bo kmalu izven nevarnosti, kakor je izven nevarnosti že časnika Marcel Deat, ki je bil ranjen ob isti priliki.

Posebno sodišče v Parizu je včeraj obsodilo 9 komunistov na razne kazni. Dobili so od 3 let ječe do 10 let prisilnega dela.

Po poročilih finskega tiska so finske čete tudi na vzhodu prodrle tako daleč, da bodo kmalu lahko začele ogražati železniško progo, ki pelje proti Murmansku. Finska vojska je v malo manj kakor dveh mesecih osvojila nazaj spet vse ozemlje, ki ga je morala odstopiti Sovjetom v lanski vojni.

Od začetka vojne s Sovjeti izhaja v Londonu nov komunistični drvenik »Soviet War News«. Izhaja v rusčini in angleščini ter ga dele po vseh večjih angleških krajih.

Lov za zarotniki v Sofiji

Sofija, 3. sept. s. Izšlo je uradno poročilo, da je sofijska policija prednočnim zasledila nekoga človeka, ki je sodeloval pri zaroti zoper državo. Da bi ga ujela, je policija obkrožila tisti mestni predel. Ko je zarotnik videl, da je v pasti, je vrzel med policijske agente, ki so ga preganjali, bombo ter hudo ranil enega izmed njih. Potem je skočil s petega nadstropja in ostal na mestu mrtve. Njegov tovariš je zbežal. Stražniki so morali streljati nanj in so ga hudo ranili.

Obsežen in zmagovit bombni polet nad Tobruk

Vsi angleški napadi odbiti ob hudih izgubah

Uradno vojno poročilo št. 455 pravi:

V Severni Afriki topniško streljanje in spopadi med prednjimi oddelki v raznih odsekih bojišča pri Tobruku. Sovražnik je bil povsod odbit. Britansko letalstvo je bombardiralo Tripoli in Benghazi. Eden mrtev in nekaj ranjenih med prebivalstvom in nepomembna materialna škoda. Sestrelili smo 4 sovražne bombnike nad Benghazijem. Naknadno je bilo ugotovljeno, da je naša zračna obramba poleg že javljenih sovražnih izgub zadnje dni nad Benghazijem zrušila še nadaljnja 4 sovražna letala.

Močni oddelki italijanskih in pa nemških letal so v množicah napadli cilje v

trdnjavi Tobruk in jih oblozile z močnim ognjem. Zadelki so bila z očitnim uspehom številna skladišča nafte in streliva in blagovna skladišča. Kljub močni obrambi so se vrnila vsa naša letala.

Sovražna letala so letela nad Crotone in metala bombe ter streljala s strojnimi. Med civilnim prebivalstvom je obklati 12 mrtvih in 24 ranjenih, materialna škoda pa je majhna. Blizu Pozala (na Siciliji) so sovražna letala streljala s strojnimi na vlak. Bilo ranjenih nekaj potnikov.

V Vzhodni Afriki topniško delovanje v odseku Uolkefit in Kulquabert. Sovražne čete so bile zadete in jim je bila prizadejana občutna škoda.

Nemški vojaški krogi o preteklih vojnih dogodkih

Vojna pobuda je po dveh letih boja v rokah držav Osi

Berlin, 3. sept. s. Nemški poročevalski urad je iz vojaškega vira dobil naslednjo razlago o dogodkih v prvih dveh letih vojne:

Z napovedjo vojne Nemčiji je Anglija dne 3. septembra 1939 sprožila trinajsto celinsko vojno v angleški zgodovini. Od tedaj sta pretekli dve leti nepretrganih angleških porazov in veličastnih zmag držav Osi. V teh dveh letih je Anglija morala na evropski celinii pustiti postojanko za porala na svoji ekspedicijski zbori na Nor-

veškem, v Franciji in na Balkanu bili pognani v beg ter hudo tepeni. Tudi se ni zaradi spretnosti nemške diplomacije posrečilo angleški diplomaciji ustvariti slovite dvojne fronte zoper Nemčijo. Vojna na evropski celinii se je ob koncu drugega leta boja spet odločila na korist Osi, čeprav spopad na Vzhodu še ni končan. Med temi bitkami na celinii se je v zraku in na morju razvijala zmagovita bitka zoper Anglijo na severu in na Sredozemlju. Os ima še vedno pobudo v rokah.

Neusmiljeni angleški in sovjetski pogoji za Perzijo

Rim, 3. sept. s. Po nekaterih poročilih sta Anglija in Sovjetska Rusija poslali perzijski vladi svoje najmanjše zahteve. Te se nanašajo na zasedbo treh predelov perzijskega ozemlja in sicer petrolejskega ozemlja na jugozahodu, raznih vojaških postojank, med njimi železnice, ki drži od Perzijskega zaliva do Kaspiskega morja ter zasedbe Tabrisa. Te zahteve točno kažejo, kam merita Anglija in Rusija. Navzile pogajanjem pa se nadaljuje bombardiranje perzijskih mest, kakor da bi sovražnosti ne bile ustavljene. Poprejšnjim žrtvam se pridružujejo novi tisoči, kakor poroča perzijska agencija Spars.

Turin, 3. sept. s. »Stampa« poroča, da so se med Perzijo ter Anglijo in Sovjeti začela pogajanja. Od izida teh pogajanj bo odvisno trajanje zasedbe po Angležih in Sovjetih. Kakor trdi diplomatski dopisnik Reuterja, Anglija ne misli za trajno zasesti Perzije. Če bo Iran izpolnil pogoje, ki

jih postavlja Anglija in Rusija, bosta ti držali svojo obljubo in umaknili čete s perzijskega ozemlja. Neusmiljeni pogoji, postavljeni Perziji, so naslednji:

1. Angleške in sovjetske vojne sile zasedejo vse življenjsko važne vojaške postojanke v Iranu.
2. Anglija in Sovjetska Rusija bodo jamčili za nedotakljivost in neodvisnost Perzije.
3. Svoje čete bodo umaknili iz Perzije, kadar bodo to dovoljevale razmere.
4. Perzija bo pomagala vzdrževati red med vojno.
5. Perzija ohrani vso oblast nad perzijskim ljudstvom.
6. Perzija mora sodelovati z Anglijo in Sovjeti pri organizaciji prevozov čez perzijsko ozemlje.
7. Angleška in sovjetska pomoč Perziji bo dana v obliki, ki jo zdaj še preučujejo.
8. Vsi nemški državljani morajo biti izgnani.

Filmski dnevi v Benetkah

Benetke, 2. sept. AS. Drugi dan obiska nemškega propagandnega ministra Göbbelsa pri ministru Pavoliniju je bil posvečen nalogam, kako doseči tovariško in prijateljsko sodelovanje na področjih, ki se tičejo označenih ministrstev. S posebno pozornostjo sta ministra razpravljala o razvoju italijanske in nemške kinematografske delavnosti v okviru nove Evrope. Saj je tudi beneska razstava posvečena temu problemu. Razgovoru so pokazali, da med obema državama prevladujejo skupni nameni in skupni cilji tudi na duhovnem in kulturnem področju. Zvečer je bil pred odličnim občinstvom predvajan italijanski film »Železna krona« (»Corona di ferro«), ki dokazuje odlično umetniško dovršenost in tehnično izpopolnitev italijanskega filma. Včeraj pa so predvajali nemški film »Vrnitev v domovino«, ki kaže velik napredek nemške kinematografije. Ta dva filma sta bila važen dogodek na beneski razstavi in dokazujeta velikanski razvoj držav Osi na kinematografskem polju.

„Hrvatski narod“ o žalostni usodi Sovjetske Rusije

Zagreb, 3. sept. s. »Hrvatski narod« prinaša pod naslovom »Usoda vseh zaveznikov Anglije« uvodnik, v katerem pravi med drugim:

»Nekaj dni po začetku vojne na Vzhodu sta Anglija in Rusija postali zaveznici. Zdal bi bilo smiselno in naravno, da bi Anglija pomagala svojemu zavezniku, ki je v smrtni nevarnosti. Toda Anglija najboljši skrbi le, kako bi ohranila svoj imperialni položaj. Anglija se malo ali pa nič ne briga za svojega zaveznika, kakor je to delala z vsemi drugimi zavezniki. V trenutku, ki se ji bo zdel ugoden, ga bo prepuстила njegovi usodi. Seveda je treba pristaviti, da Anglija dejansko Sovjetom tudi ne more pomagati, vsaj uspešno ne, ker sama potrebuje pomoči.«

Zahtevajte povsod naš list!

Strokovno nadaljevalno šolstvo v Ljubljani

Ljubljana, 3. septembra.

Včeraj popoldne ob 5 je imel po dolgem času spet sejo odbor strokovnih nadaljevalnih šol. Predsedoval je podžupan dr. Ravniar. Seja je bila v veliki dvorani ljubljanskega magistrata. Na sporedu je bilo predsedniško, tajniško in blagajniško poročilo, dalje odobritev proračunskega zaključka za leto 1939-40 in odobritev proračuna za šolsko leto 1940-41. Dalje je bilo na seji govora, če naj se zviša šolnina, strokovno učiteljstvo pa je prosilo odbor za povišanje honorarja in končno je Zdrženje brivcev predložilo načrt glede praktičnega strokovnega pouka brivskih vajencev in vajenk.

Predsednik dr. Ravniar je začel sejo in je najprej pozdravil zastopnika Visokega Komisariata inž. Hacinia, zastopnika Pokrajinske delavske zveze, Zbornice za TOI, vse šolske upravitelje in druge. V nadaljevanju svojega poročila je gosp. predsednik omenjal naloge in dolžnosti tega odbora, kateremu stoji na čelu, ter dolžnost mestne občine do strokovno nadaljevalnih šol. Posebno mestna občina si mnogo prizadeva za naše vajence, za naš obrtni naraščaj. Mestna občina mora skrbeti za zgradbe, v katerih se vrši pouk, mora skrbeti za kurjavo, razsvetljavo, strežbo, šolsko opremo, učila, pisarniški in učni material in za vse osebne izdatke strokovno nadaljevalnih šol. Vse to stane lepe denarce. Mestna občina ima zelo težavno stališče pri iskanju pokritja stroškov, ki gredo za strokovno šolstvo. Te stroške krije mestna občina največ iz svojega žepa, s prispevki Visokega Komisariata, Zbornice za TOI in deloma obrtniških združenj. V svojem poročilu je g. predsednik omenil v nekaj vrsticah tudi razveseljivo dejstvo, da se strokovno nadaljevalno šolstvo v Ljubljani od leta do leta bolj razvija in da se poset pouka dviga. Prav tako, da so se precej izboljšali učni uspehi, kar je gotovo častna zasluga učiteljskega zbora.

Najobširnejše je bilo tajniško poročilo. Iz tega poročila je razvidna velika delavnost in izredni pomen, ki ga imajo obrtne nadaljevalne šole za vzgojo našega obrtniškega naraščaja. Najprej je tajnik podal poročilo o strokovno nadaljevalnem šolstvu za leto 1939-40. V tem letu je bilo v našem mestu 5 strokovno nadaljevalnih šol, in sicer:

Strokovno nadaljevalna šola za mehanične obrti na Ledini. Pouk je bil v 16 razredih in je učence poučevalo 23 učiteljev. Učencev je bilo 418. Učni smoter je doseglo 538 učencev. Odhodno spričevalo je prejelo 98 učencev.

Splošna strokovno nadaljevalna šola na Vrtači. K pouku je hodilo 280 učencev, in so imeli na razpolago 10 učnih sob. Poučevalo jih je 17 učiteljev. Med učenci je bilo tudi 108 deklet. Odhodno spričevalo je dobilo 69 učencev, med temi 25 deklet.

Strokovno nadaljevalna šola za umetne moške oblačilne obrti na Prulah. V 11 razredih je prisostvovalo pouku 820 učencev, med temi 7 učenek. Na šoli je bilo 17 učiteljev. Odhodno z završnim izpitom je dobilo 82 učencev, med temi 4 učenke.

Strokovna nadaljevalna šola za stavbne obrti na Grabnu. Pouk je obiskovalo 219 učencev, ki so imeli na razpolago 10 razredov. Odhodno spričevalo je sprejelo 66 učencev.

Na podlagi zgornjih podatkov je tedaj razvidno, da je bilo na naših strokovnih šolah v šolskem letu 1939-40 vpisanih v začetku šolskega leta 1608 učencev, od teh je bilo 486 učenek. Podrobnejši podatki bi vedeli povedati, da je ostalo ob koncu šolskega leta 1438 učencev, od teh 447 učenek. Učni smoter je doseglo vsega skupaj 1297 učencev (od teh je bilo 435 učenek), t. j. 90,1%, dočim je ostalo nesposobnih ali neizprašanih 139 učencev (od teh 12 učenek), ali 9,9%. Odhodno spričevalo je dobilo 425 učencev (od teh 139 deklet) ali 20,93%. V navedenem šolskem letu je na strokovnih nadaljevalnih šolah poučevalo 94 učiteljev z upravitelji vred, od teh je bilo 11 učiteljev. Vsi učitelji so imeli 646 tedenskih učnih ur šolskega pouka.

Prav takšen pregled je potem g. tajnik prebral tudi za šolsko leto 1940-41. Iz zaključka je razvidno naslednje: Na strokovnih nadaljevalnih šolah je bilo v tem letu 1609 učencev, od teh je bilo 507 učenek. Ob koncu šolskega leta je ostalo 1445 učencev, od teh 455 učenek. Učni smoter je doseglo 1295 učencev (od teh 439 učenek) ali v odstotkih povedano: učni smoter je doseglo 89,69 odstotkov, dočim je ostalo nesposobnih odnosno neizprašanih 150 učencev, od teh 18 učenek, ali 10,31%. Odhodno spričevalo je dobilo 309 učencev, od teh 137 učenek. Preteklo šolsko leto je na nadaljevalnih strokovnih šolah poučevalo 91 učiteljev z upravitelji vred. Od teh je bilo 14 učiteljev. Imeli so 642 tedenskih učnih ur šolskega pouka. — S tem je bilo tajniško poročilo zaključeno.

Iz blagajniškega poročila je bolj natančno razvidno, kdo nosi stroške nadaljevalnega šolstva v Ljubljani. Mestna občina nosi 33,97% vseh stroškov za šolanje obrtniškega naraščaja. Preostanek za kritje nosijo dalje Visoki komisariat,

Zbornica za TOI in v majhni meri obrtniška združenja, čemur se je prav za prav čuditi, če pomislimo, da je obrtno nadaljevalno šolstvo namenjeno v prvi vrsti izobrazbi obrtniškega naraščaja. Blagajniško poročilo izkazuje nekaj čez en milijon dohodkov, manj je izdatkov, tako da je ostalo nekaj denarja še v blagajni. Odbor je lansko leto kupil tudi večje zemljišče v šempetškem predmestju, na katerem bo sezidal v doglednem času svoj lastni učni zavod. Proračun za leto 1940-41 izkazuje 245.740 lir izdatkov in prav toliko dohodkov.

Več govora je bilo potem tudi o tem, ali naj se šolnina za bodoče leto poviša in v kolikšni meri. Odbor je sklenil, da bo šolnina v bodoče znašala po 20 lir na mesec, kar je več kakor podvojeno. Šolnino so morali zvišati, ker so se tudi cene šolskim potrebščinam dvignile za več kakor 100%. Dalje so tudi sklenili, da bodo to šolnino

Svarilo poljskim in gozdnim tatovom ter staršem

Ljubljana, 3. septembra.

Lastniki njiv in vrtov se tudi v Ljubljani in njeni okolici pritožujejo zaradi pogostih tatvin poljskih in vrtnih pridelkov, prav tako so se pa tatvine pomnožile v gozdovih. Največjo škodo pa sedaj tatovi delajo na njivah krompirja, ker ponoči izkopavajo še nezreli krompir, v temi pobere iz zemlje le malo krompirja, večino pa pustijo, da zgine brez haska. Med krompir nasajeni fižol izrujejo in tako uničijo ves pridelek njive ter napravijo hudo škodo. Najhujše za prehrano vsega prebivalstva je pa pri teh tatvinah to, da je korist, ki jo ima tat pri tatvini le malenkostna v primeri s škodo, ki jo napravi.

Da obvaruje lastnike njiv in vrtov pred škodo, vse prebivalstvo pa pred pomanjkanjem, je Visoki Komisariat dovolil mestnim poljskim in gozdnim čuvajem nositi puške, revolverje in mu-

odslej dajati mojstri v dveh ali treh letnih obrokih, ti pa bodo pozneje vajencem odrgovali od tedenske ali mesečne plače. Na ta način bodo šolski upravitelji razbremenjeni odurnega pobiranja šolnine, kar se tudi ne sklada s poklicem šolnika.

Po daljši razpravi glede povišanja honorarja učnemu osebju in predstavi Zdrženja brivcev glede praktičnega strokovnega pouka, je bila seja po več ko dveh urah zaključena.

Iz navedenega je razvidno, kako veliko in važno nalogo ima obrtno nadaljevalno šolstvo pri izobrazbi našega obrtniškega naraščaja. Tudi vajenci se morajo izobraževati v svoji stroki, da bodo kos svojemu poklicu, ki od njih zahteva vedno več. Tudi vajenci morajo iti z duhom časa in se morajo seznaniti z vsemi modernimi pridobitvami na strokovnem polju. In kje drugje naj dobe trdno podlago za svoj poklic, če ne v šoli? Dober vajenec, vreden in priden učenec, in končno sodoben in praktičen mojster. Vsi, od prvega do zadnjega so v čast našega naroda. Delu časti

nicijo ter tudi streljanje na tatove.

Brezvestni ljudje se niti od daleč ne zavedajo strogosti zakonov proti poljskim in gozdnim tatvinam, saj se lahko miselno podajajo celo v smrtno nevarnost, ker se zanašajo na prizanesljivost čuvajev, straž in oblasti. Toda časi so sedaj taki, da ne poznajo prizanesljivosti in tudi ne smejo prizanašati tatovom. Zato pa svarimo predvsem tatove in tudi vse druge prebivalstvo, naj se podnevi, posebno pa še o mraku in ponoči ogiba vrtov, njiv in tudi gozdov, ker imajo čuvaji in straže najstrožje naročilo, da morajo streljati tudi na vsakega sumljivega človeka.

Še posebej pa opozarjamo starše, naj pazijo na otroke, da ne bodo hodili rabutat sadja, saj straža vendar ne bo lovila otrok in tatov, marveč bo kar streljala. Starši in mladina naj pa pomislijo, da tudi najbolj usmiljen čuvaj ne more otroka v gostem listju med vejami ločiti od odraslega, enako pa tudi ne more na njivi otroka ločiti od sklonjenega odraslega človeka. Rabutanje namreč ni zabava, temveč tatvina ter so tudi otroci pri rabutanju izpostavljeni vsem posledicam strogih zakonov ter smrtni nevarnosti.

Strožje sodbe proti navijalcem cen

Velevažna sodba apelacijskega sodišča

Ljubljana, 3. septembra.

»Slovenski dom« je že večkrat omenjal v poročilih o sodbah proti navijalcem cen in verzičnikom strožje kazni, ki so uvedene zaradi prestopkov prekrščenja najvišjih, od oblasti določenih cen za razne življenjske potrebščine. Proti sodbam, ki jih izreka kazenski sodnik-poedinec na okrožnem sodišču, so dopustni prizivi na apelacijsko sodišče, ki je nedavno izdalo prav zanimivo, za javnost poučno in bistveno načelno sodbo. Na prizive državnega tožila in obsojenih strank zaradi krivde in kazni je sodišče v svojih sodbah sedaj načelno naglasilo tole:

Zanimiv prvi primer trgovke z zelenjavo. Neka trgovka je sredi maja letos prodajala v svoji trgovini tržico pomešano s tetovcem (fižol iz Tetova) po 4,18 lir kg, berivko po 9,88 lir (!!) in špinaco po 6,08 lir kg, ko so bile za te življenjske potrebščine uradno določene najvišje cene za kg po 3,60, 7,60 in 4,56 lire. Na okrožnem sodišču je bila obsojena ta trgovka na 7 dni zaporu in 114 lir denarne kazni, toda pogojno za 1 leto.

Proti tej sodbi sta se pritožila tako obtoženka, kakor tudi državni tožilec. Obtoženka zaradi krivde in kazni. Državni tožilec pa zaradi pogojno izrečene kazni. Apelacijsko sodišče je zavrnilo priziv obtoženke, ugodilo pa je prizivu državnega tožila ter črtalo besedilo pogojne sodbe za 1 leto in jo spremenilo v nepogojno. V utemeljitvi sodbe naglašajo apelacijsko sodišče:

Zakaj je obdolženka prodajala življenjske potrebščine preko maksimirane cene in ali je to storila iz oškodovalnega ali kakega drugega namena, je popolnoma vseeno. Obdolženka stvar je bila, da nakupi živila po takih cenah, da bi jih potem lahko prodajala po maksimiranih cenah. Če ji to ni bilo mogoče, naj bi pa ne prodajala tistih življenjskih potrebščin, ki jih za tako primerno ceno ni mogla dobiti. Preračunavanje prekomerne dobička prihaja v poštev samo za take življenjske potrebščine, za katere ne obstoje maksimirane cene. Življenjske potrebščine, za katere so določene najvišje cene, se ne smejo prodajati preko teh cen. Za nasprotno ravnanje ni nobenega zakonitega opravičila.

Vsaka omahljivost in vsako popuščanje od tega načela bi imela za posledico naraščanje cen v nedogled in bi bila vsakokratna določitev cen samo krpa papirja brez vrednosti. Prvo sodišče je postopalo toje pravilno, ker ni izvedlo od obtoženke predlaganega dokaza, katero opustitev smatra obdolženka kot pomanjkljivost. (Obdolženka je namreč predlagala dokaz o upravičenosti zvišanja cen preko maksimiranih, ker da je sama blago dražje plačala in je vračunala samo dobiček, ki ji gre po zakonu kot trgovki.) Apelacija je zato zavrnila obtoženkin priziv. Apelacijsko sodišče pa je ugodilo prizivu državnega tožila glede pogojno izrečene kazni v prvi sodbi. O tem pravi apelacija:

Uredba o cenah ni samostojna uredba, temveč ima materialno zvezo z uredbo o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije in pomenja delno spremembo te uredbe, v kolikor se tiče njene določbe o cenah. Kljub temu pa za kazniva dejanja po členu 7 in 8 uredbe o cenah, ne velja določba člena 17 uredbe o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije, ker vsebuje ta člen omejitve določbe splošnega dela kazenskega zakona v pogledu dopustnosti spremembe zaporne kazni v denarno kazen in v pogledu pogojne obsodbe, dočim določa člen 11 uredbe o cenah na splošno in brez vsake omejitve, da se uporablja zoper osebe, ki odgovarjajo za kazniva dejanja po členu 7 in 8 uredbe o cenah, splošni del kazenskega zakona, dosledno tudi § 65 k. z.

Kljub temu smatra prizivno sodišče, da iz kriminalno-političnih razlogov ne kaže biti preveč širokogruden pri uporabi § 65 k. z. (izrek o pogojnih sodbah). Nasprotno je pri obsodbah zaradi prestopkov po uredbi o cenah na mestu velika strogost, če se hoče doseči, da se tej za današnje čase velevažni uredbi pripomore do potrebnega upoštevanja.

Brezštevilni primeri kršitve te uredbe sploh ne pridejo pred sodišče, zato pa se morajo osebe, ki si jih tičejo predpisi te uredbe, vsaj zavedati, da bodo ne samo obsojene, temveč tudi

res kaznovane, če jim pride sodišče na sled. Če bo vsak trgovec prvič samo pogojno obsojen, potem bo draginja nemoteno rasla naprej, ker se bo vsak zanašal najprej na to, da ga njegovi odjemalci ne bodo prijavi, potem pa na to, da bo obsojen samo pogojno. Zato je sodišče prvo sodbo predručilo v toliko, da se kazen ne odloži.

To je prva zanimiva sodba. Pri drugi sodbi pa je apelacijsko sodišče znatno zvišalo prvo, tudi pogojno izrečeno kazen. Prodajalka zelenjave P. je 23. aprila letos na trgu prodajala berivko po 7,60 lire (20 din) kg, ko je bila drugače takrat določena za berivko najvišja cena 5,32 lire (14 din) kg. Na okrožnem sodišču je bila ta prodajalka obsojena po čl. 7 uredbe o cenah na 7 dni zaporu in 114 lir denarne kazni, pogojno za 1 leto. Apelacijsko sodišče pa je to sodbo razveljavilo in jo tako zvišalo, da je sedaj obtoženka P. s pravomočno obsodbo obsojena po istem čl. 7 uredbe o cenah na 15 dni zaporu in 1000 lir denarne kazni, to nepogojno.

Javnost bo pač globoko zanimala stališče apelacijskega sodišča v pogledu pobijanja draginje in brezvestne špekulacije in v pogledu strožjih sodb proti navijalcem in verzičnikom. —d.

S Hrvaškega

Zagrebski župan Werner povabljen v Nemčijo. Župan mesta Münchena je povabil v goste zagrebskega župana Wernerja. Zagrebski župan bo odpotoval konec septembra in bo v Nemčiji preučeval razna vprašanja mestne politike.

700 letnica Zagreba. V Zagrebu pripravljajo velike svečanosti za proslavo 700 letnice mestnega štatuta mesta Zagreba, katerega je dal leta 1242 kralj Bela IV. V pripravljanim odboru so številni predstavniki oblasti in političnih organizacij.

Podtajniki v hrvaškem finančnem ministru. Za podtajnika v finančnem ministru je bil postavljen dr. Filipančić, ki je bil v bivši Jugoslaviji pomočnik finančnega ministra dr. Jurija Šuteja, ki sedaj živi v Londonu.

Osrednji zavod za zdravljenje jetičnih. Vlada posveča pobijanju jetike veliko pozornost. Sedaj študirajo načrt, da bi ustanovili osrednji zavod za zdravljenje jetičnih. Država bo dala vsa potrebna sredstva na razpolago.

Izredna sadna letina. Letošnja sadna letina na Hrvaškem bo sijajna. Računajo, da bodo mogli okrog 2000 vagonov sliv izvoziti v Nemčijo.

Iz Srbije

Posebni oddelek za nadzorstvo nad cenami. Pri belgrajski policiji je bil ustanovljen poseben odsek za nadzorstvo nad cenami. Njegova naloga je v tem, da zadržuje val draginje in zasleduje navijalce cen. Prva uredba bo uredila cene sadja, potem pa še zelenjave. Oblast meni, da je sadje spričo dobre letine mnogo predrago.

Prijet plenilec. Pri hišni preiskavi v stanovanju Aleksandra Skovika v Belgradu je policija našla za dva milijona dinarjev raznega blaga, ki je izviralo iz trgovine v isti hiši. To je en primer splošnega ropanja v Belgradu, ko je oblast iz mesta pobegnila, zločinci pa so nemoteno opravljali svoje delo.

Straža za čuvanje miru v delavnicah. Na večbališču na Banjsi se uri večja skupina nemških mladeničev iz tistih lemških krajev, ki so poprej spadali v Jugoslavijo. Ti vojaško izvežbani mladeniči bodo prevzeli nadzorstvo v vseh oboroževalnih tovarnah Srbije, ki jih je prevzel nemški konzern »Hermann Göring Werke«. To bodo zaščitne čete, ki bodo skrbale za mir med delavstvom.

Včeraj je ugriznil na cesti pes opernega pevača Ladislava R. Ugrizeni je moral v bolnišnico, pa čeprav rana ni nevarna. V bolnišnici bodo pregledali, če ni bil pes morda bolan in ne bi bila morda tudi steklina.

Drva so se zrušila na 37 letnega žagarja Jožeta Mažgona. Dobil je precej hude notranje poškodbe in se bo moral dalj časa zdraviti v bolnišnici.

PRIHODNJE NOVOSTI

in prijetna presenečenja, ki jih pripravlja naš list svojim prijateljem so:

„Bela čarovnica“

Pustolovski roman iz sodobnega življenja. Spisal F. Buratti, Napeto, zanimivo, presenetljivo.

„Osojani“

Zgodovinski roman iz 11. stoletja naše zgodovine. Spisal J. N. Volkhammer. Prevedel dr. Joža Lovrenčič. Pretresljivo, romantično, skrivnostno.

„Žalost in veselje“

Roman v slikah po besedilu slavne povesti Andrejčkovega Jožeta. — Novost v naši književnosti!

Vse troje bo začelo izhajati v »Slovenskem domu«

v soboto 6. septembra

Opozorite na to svoje znanec in prijatelj, da si naroči »Slovenski dom«. Za 6 lir bodo dobili za ves mesec zanimivega in lepega berila ter s tem razvedrila in pozabljena.

Ljubljana

Koledar

Danes, sredo, 3. septembra: Doroteja. d. Četrtek, 4. septembra: Rozalija, d.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20, in mr. Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

Mestni trošarinski oddelek zaradi snaženja uradnih prostorov v petek in soboto, 5. in 6. septembra ne bo posloval za stranke.

Seznami davčnih osnov mesarjev, parke-tarjev, izdelovalcev rolet, stolarjev in strugar-jev lesa so tudi že razgrnjeni na mestnem poglavarstvu ter vabimo zainteresirane, da si jih od 15. t. m. ogledajo v vratarjevi sobi v pritličju leve hiše magistrata.

Izgubil se je sveženj ključev po Ciril-Metodovi ulici in Poljanski cesti do Zmajskega mostu. Pošten najditelj se naproša, da jih odda proti nagradi pri vratarju »Slovenca« v Kopitarjevi ulici.

Razpis Lajovčeve nagrade. Glasbena Matica razpisuje dve Lajovčevi nagradi po 400 lir in sicer prvo za zbor a capella ali s spremljevanjem, prvenstveno za mešani zbor, ki traja 4 do 5 minut, drugo za orkestralno skladbo, ki naj bo napisana za godalni ali manjši orkester ter naj traja 5 do 10 minut. Rok za vlaganje skladb je določen do 31. septembra 1941 in smejo skladbe predložiti samo gojenci Državne glasbene akademije, odnosno Srednje glasbene šole v Ljubljani, ki so v šolskem letu 1941-42 redni gojenci enega ali drugega zavoda. Skladbe se izročijo v zaprti kuverti pod naslovom »Lajovčeva nagrada 1941-42« in z geslom, katerega določi vlagatelj sam. Avtorjevo ime mora biti vloženo v posebni kuverti pod istim naslovom in geslom kakor delo. Podrobnosti v veži poslopj Glasbene Maticе.

Sporod cerkvenega koncerta, ki ga bodo izvajali v petek, dne 5. t. m., ob 20 v franciskanski cerkvi altistka Franja Golobova, violinist profesor Slaiss in mojster na orglah prof. Pavel Rantigaj, je naslednji: 1. Frescobaldi: Preludij in fuga v g-molu za orgle solo. 2. Händl: Sonata v g-molu za violino in orgle. 3. Händl: Mesija, arija za alt solo s spremljevanjem orgel. Durante: Prošnja. Stradela: Glej me v trpljenju, pesmi za alt solo s spremljevanjem orgel. 4. Bach: Arija za violino solo s spremljevanjem orgel. 5. Premrl: Fuga za orgle solo. 6. Premrl: Mariji in Memento mori. Samospeva za alt s spremljevanjem orgel. 7. Mihečič: Preludij. Reger: Intermezzo, orgle solo.

Na šoli Glasbene Maticе bo vpisovanje do vključno četrtega, 4. t. m. in sicer dnevno od 9 do 12 ter od 15 do 17. Takoj prvi dan vpisa se je priglasilo izredno lepo število gojencev, starih, pa tudi novih. V petek, 5. t. m., naj pridejo vsi vpisani gojenci v šolo Glasbene Maticе in sicer v Hubadovo dvorano. Gojenci, ki so se vpisali za klavir, naj pridejo ob 15, gojenci, vpisani za violino, ob 16 in za ostale predmete ob pol 17. V Hubadovi dvorani bodo izvedli, kateremu strokovnemu učitelju so dodeljeni in takoj nato gredo v učno sobo k svojemu učitelju, kjer bo takoj spoznavno določen urnik. Naslednji dan se začne redni pouk v vseh oddelkih in predmetih.

Gledališki umetniki iz Ljubljane bodo gostovali v Novem mestu v četrtek, 4. t. m. ob 19 in v petek, 5. t. m. ob 15 popoldne z izredno zabavno in pa duhovito Scheinpluvogovo veseloligro »Okence«, ki je v ljubljanski Drami izvrstno uspešna. V »Okence« nam avtorica prikazuje na originalen način docenta Johanka, ki zaradi usodnega zaključka zgubi za eno noč spomin (okence — vrzel v spominu). Ta usodnost privede do najrazličnejših komplikacij, ki se na odru zapletajo in razpletajo na nadvse zabaven način. Glavno vlogo docenta bo igral Jože Kovič, ki je delo tudi zrežiral. Dalje bodo nastopili v večjih vlogah ge. Kraljeva in Juvanova ter gg. Nakrst, Košuta, Blaž in Košič.

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Sobota, 6.: »Nenavaden človek«. Izven. Nedelja, 7.: Zaprti (gostovanje na Vrhniki: Via mala). Ponedeljek, 8. ob 15: »Via mala«. Izven. — Ob 19.30: »Okence«. Izven

Kopanje na Ljubljani in Savi nekdanj in sedaj

Kopalni sport ni bil med nami v polpreteklih, predvojnih časih tako razvit, v poletnih mesecih tako priljubljen in zaželen, kakor je prva leta po končani prvi svetovni vihr. Nastala je pravcata revolucija!

Kje so se v tako zvanih »dobrih časih« kopalj ponosni Ljubljančani in leporelo Ljubljanka? Kje na Ljubljani in drugod so bila takrat, takole pred 40 ali 50 leti prosta kopaljšča? Kakšna so bila ta kopaljšča? Ali so morebiti odgovarjala ljubiteljem modernega kopanja na prostem in raznim zahtevam zdravja? Kdo se je takrat najraje kopal na prostem? Kdaj so se Ljubljančani in Ljubljankice sploh kopali? Ob katerem času in uri? Ali so se sončili?

Navedeno nevažna, skoraj malenkostna vprašanja, katerih odgovori ali pojasnila osvetljujejo v pestrih slikah in žarki luči takratno dobo nampram sedanosti. Ko se vsi v poletni vročini zatekajo tja v hladne valove Save in na mirno Ljubljano, ko vse, mlado in staro, otročji, moški in ženske pretrepejo ure in ure ob zelenih bregovih Ljubljane in njenih pritokov ter na pekočem prostoru Save ali v prijetni senci gajev ob savskih bregovih pri Tomačevem.

Bali so se sonca — kopali so se le zvečer

Pred dobrimi 40 leti in še desetletja od leta 1900 nazaj niso imeli Ljubljančani mnogo prostih kopaljšč, pa tudi ne mnogo smisla za kopanje in sončenje. Kopalci, rjav kot Indijane, je bil v teh časih bela vrana, čudovit pojav.

Za dijaštvo je bil takrat znamenit Pasji brod — sedaj zasuta struga Gradaščice nedaleč od Kolesije, ki je bila zelo zakrivljena, ponekod primerno globoka, in ob njej ležeči svet. Vse ta svet je sedaj skoraj že zazidan z raznimi vilami. Stari poznavalec Pasjega broda se tam sedaj s težavo orientira! In tja so se hodili kopat dolga desetletja, brez pretiravanja lahko trdim, dobrih 60 do 80 let dijaki, mladi zasebni in javni uradniki, trgovski pomočniki in obrtniški vajenci. Velika gospoda je zrla prezirljivo na to »plebejsko svojate«.

Izbrani odličniki, posebno iz Kazine, so hodili navadno na Ljubljano v Trnovem nad pristanom. Napravljena je bila velika napisna deska z donečim naslovom: »K. u. K. Militärschwimmklub«. V sezoni je vihrala tam črna zastava. To prosto kopaljšče ob Ljubljani ni bilo kdovekako privlačno. Tja so prihajali boljše gospodje. Sedeli so v hladni senci. Gajali so v mrzli Ljubljani. Plavalni mojster je tam učil kopanja in skakanja.

Takrat so se ljudje bali pri kopanju sonca, se skrbno ogibali pekočih in za zdravje dobrih sončnih žarkov. Dokaz temu je prav to znamenito vojaško kopaljšče! Bilo je okrog in okrog obdano z gostimi, košatimi in velikimi kostanji, ki so še nekaj let ostali kot nekak »nem spomin« na to kopaljšče po končani prvi svetovni vojni. Te kostanje so podirli pred leti, ko so preuredili Trnovski pristan in od njega naprej obrežje Ljubljane tja do Špice po regulacijskih načrtih.

Tudi mladi kopalci na Pasjem brodu še niso znali v onih časih popolnoma ceniti dobrot poletnega sonca, prinašajočega človeku za zimo velike rezerve zdravja. Iskali so bolj senčne strani na Pasjem brodu, se skrivali pod grmovje in dravje. Teh kopalcev največje veselje je bilo, da so z visokih jelš skakali v tolmune in igrali »kafemalen« ali pa bili »svinjke«. Ti dve igri sta postali v teh velikih časih spet popularni in aktualni med kopalci ob Savi!

Sploh so se takrat ljudje najraje hodili kopat ob večernih urah, ko je sonce šlo k »božji grad«. Na Pasjem brodu je bilo sila živahno ob sobotah proti večeru, ko so se prihajale tja kopat mnoge mlade delavke iz tobačne tovarne in tudi druge ženske. Bile pa so strogo ločene in popolnoma

same zase. Gorje, ko bi se pomešale med moške, ali moški med nje!

Privilegij ljubljanskih dam

Stara, predvojna Ljubljana je imela še eno kopaljšče na prostem v poletnih časih. Bila je to Kolesija, katere zgodovina je prav tako zanimiva in jo bo kronist o primernem času objevil. Tja je prihajala mlada meščanska gospoda, tudi stari gospodje so jo primahal do Kolesije in sploh boljše družba, ki je bila petična. Seveda so se znali trnovski fantalini skrivati tja prismojiti. Tudi tu so se kopalci bali sonca. Pred njim so se skrivali po kabinah in pod drevjem. Nalase je bil v ta namen zasajen poznejši Hribarjev gaj, kjer so veseli Trnovčani še po končani vojni prirajali veselo narodno veselice.

Ljubljanske dame in veledigne gospodične so imele v kolesijskem kopaljšču pravico, da so se mogle dvakrat na teden, ob torkih in četrtnih samedne, neženirano in »svinjke« kopati v Kolesiji. Dopoldanske ure so bile za nje strogo rezervirane! Iz ograjenega kopaljšča se je takrat čul navadno silen vrš in močno čofotanje, ker so dame brodirale po nizkem bazenu. Niso znale plavati.

Dolga predvojna leta sta bila dva kopalca poseben pojav in posebna atrakcija Kolesije. Tja se je zelo rad prihajal kopat sedaj pokojni ljubljanski Nimrod Jean Schrey, ki je med vsemi kopalci vzbujal veliko pozornost zaradi svojih telesnih dimenzij. Spustil se je v globoki bazen in tam kot sod plaval, razprostirajoč noge in roke na vse strani. Poleg njega pa se je pojavil mladenič, ki je bil najlažji kopalca.

Redki junaki na Savi pred leti

Sava je bila skozi stoletja med ljudstvom znana kot reka: močno derota, zločesta, zvita in človeku nevarna. Ljubljanski meščani so bil redki, ki so prihajali na savske bregove v poletnih časih, da bi se tam ohladili pred pripekajočo vročino. Pred valovi Save je šel velik strah, da vsakdo najde v njih nesrečno in prezgodnjo smrt, da kopalca v reki rad prime krč, čemur je nezgodna posledica smrti, in da tam vlada po pripovedovanju starih ljudi v globokih tolmunih povodnji mož, ki so mu dejali tudi »Krvavo stegno«.

Bilo je nekega poletja še pred vojno! Takole okoli 1905. Trije mladi, dobri plavalci so se neko nedeljo popoldne spravili na Savo pod črnuški most prav ob popoldanskih urah, ko so solidni Ljubljančani racali čez most tja k »Rogovilec« v senco na cvetec. In seveda na dobre piščance! Začele pa so se na mostu zbirati ob železni ograji vedno večje skupine radovednežev in žensk, ki so trepetajoč čakale, kdaj bodo derotč valovi pogoltnili kakega teh nesramnih in predrznih plavačev. Vseprek je jadikovalo:

»Vsi trije bodo utonili! Poglejte, jojme, eden že gaga! Križ božji!« Plavalci so dobro rezali visoke valove, ki so drveli pod mostom nizdol. Prva leta med vojno in pozneje pa je bilo že mnogo večje zanimanje za Savo med mladino, ki je vzljubila sport sploh. Kopalcev je bilo od leta do leta več.

Sava — ljubljanski Lido

Od leta 1920, ko so bile počasi odkrite lepote savskih bregov, so vedno bolj naraščale množice kopalcev in kopal, ki so si izbirale prostore ob Savi. Samotni Tarzani so si napravljali iz vejic kolibe, plezali so po drevu in se metali okrog. Drugi so gojili nogomet, ljubitelji muzike pa so brenkali na kitare in raztegovali harmoniko. Samotarci so se poglabljali v delovanje prirode, opazovali razne žuželke, nekateri pa so celo po vročem kamenju stikali za raznimi gadi in belouškami. Vsakdo je imel svoje veselje. In Sava je dejansko postala za Ljubljano pravi in naravni Lido. Kdo bi opisoval vse zanimivosti, podrobnosti in subtilnosti, intimnosti in veselosti, radosti, a

tudi žalosti, kadar je kdo utonil ali pa kadar je kakemu kopalcu »znikav« odnesel obleko s skromno vsoto denarja?

Letos je desni breg Save prav tako, kakor druga leta, spremenjen v velikansko kopaljšče od črnuškega mostu tja do Tomačevega in še nižje.

In kako se je v 20 letih Sava v strugi spremenila? Kdo bi mogel te spremembe točno in nazorno opisati? Lahko reče človek, da je ponekod nizzdol proti Tomačevemu na gotovih krajih derota Sava ob velikanskih povodnih odnašala velikanske plasti rodovitne zemlje. Sava res svojo strugo spreminja vsako leto! V 20 letih je na gotovih mestih odnesla zemlje v širokosti do 100 m in več in v dolžini do 200 m. Kako silno globoko se je ponekod Sava sedaj zajezila med črnuškim mostom in Tomačevim?

Tudi letos vlada ob prijaznih bregovih Save veselo rajanje. Omenimo naj, da so mnoge skupine kopalcev uvedle »narodne igre«, kakor »kafemalen« in »svinjke«. Prav prva igra je spravila reporterja v največje veselje, ko jo je opazoval pri neki skupini. Spomnil se je na davne čase, ko je pok. prof. dr. Alfred Šerko vodil to igro na Ljubljanskem gradu, tam na utrdbah, kjer je imela takrat srednješolska mladina edino shajlišče za igre.

Naj Sava še v bodoče ostane za Ljubljano pravi — Lido!

RIAR — Radio Ljubljana

Sreda, 8. septembra, 12.30 poročilo v slovenščini; 12.45 operetna glasba; 13. napoved časa, radijsko poročilo; 13.15 vojno poročilo; 13.17 orkestralni koncert — Arlandi; 14. radijsko poročilo; 14.15 orkestralna glasba, vodi Angelini; 14.45 poročilo v slovenščini; 17.15 klavirski koncert Scarpellinija; 19. pouk italijanščine, vodi dr. Lehen; 19.30 poročilo v slovenščini; 19.45 simfonična glasba; 20. napoved časa in poročilo; 20.20 komentar k dnevnim dogodkom v slovenščini; 20.30 koncert Glasbene Matice, dirigira M. Poljič; 21.10 koncert dueta Trost-Slajs. Med odmorom pogovor v slovenščini; 22.10 Slovenska glasba; 22.45 potpuri italijanskih pesmi; 22.45 poročilo v slovenščini.

Dvig italijanske proizvodnje barita. Pridobivanje barita v Italiji se je zadnje čase povečalo. Posebno zanimanje je to dejstvo vzbudilo v industriji barv in v industriji litopona. Okrog 40 rudnikov deluje, ki so dali letno več kot 50.000 ton rude. Posebno se je povečala proizvodnja v rudniku Trentinu, ki znaša okrog 20 tisoč ton. Proizvodnja barita skupaj s proizvodnjo litopona se je zato dvignila od 2500 ton v letu 1929 na 8000 ton. Italijanski listi pravijo, da ta količina zadostuje za pokritje domačih potreb.

Kje boste dobili pristne
naše domače jaslice!

Zastonj jih boste dobili, ako naročite „SLOVENČEV KOLEDAR“

ki stane za naročnike Slovence in Slovenskega doma le 9 Lir in še 2 Liri za pošiljatelne stroške. Za nenaročnike teh listov bo stal koledar 20 Lir. Jaslice so delo našega znanega akademskega kiparja Goršeta. Poleg zanimivega branja, številnih zemljevidov, kjer se odigravajo današnji dogodki, poleg ilustriranega novega prevoda nekaterih spevov »Divine commedie«, poleg številnih kmetijskih gospodarskih člankov, boste dobili v jaslicah še prelepo božično darilo. Zato ne odlašajte, ampak takoj naročite »Slovenčev koledar« vsi brez izjeme, tako naročniki naših listov, kakor tudi nenaročniki, kajti letos bomo tiskali le naročeno število izvodov koledarja.

Koledar naročite

pri zastopnikih naših listov v Vašem kraju;
z dopisnico na upravo »Slovenčev koledarja
ali pa kar s položnico, s katero plačujete naročnino naših listov!
Nakažite tudi naročnino!

Zastopniki! Pojdite takoj na delo in pridobite slehernega naročnika naših listov za »Slovenčev koledar«! V fari, kjer še ni zastopnika, naj se priglasijo iz vrst naročnikov našega lista! Najzanimivejša knjiga letošnjega leta bo »SLOVENČEV KOLEDAR«. Naročite ga še danes!

„Slovenčev koledar“, Kopitarjeva 6, Ljubljana

CORA
TORINO • 1835
VERMOUTH CORA

oltre 100 anni di fama
slovit že nad 100 let

Ditta — Tvrdka
Giovanni Ghislenzoni — Morbegno (Valtellina)
chiede offerta di isče ponudnike
funghi secchi suhih gob

XIII MOSTRA NAZIONALE
della RADIO
NARODNA RAZSTAVA
RADIO

dal 6 al 14 settembre 1941-XIX
od 6. do 14. septembra 1941-XIX

MILANO

PALAZZO dell'ESPOSIZIONE PERMANENTE
VIA PRINCIPE UMBERTO 32

Passate il SETTEMBRE Preživite SEPTEMBER

A GRADO

Cure marine

Soggiorno ideale per bambini e famiglie.

Informazioni e prezzi:

CIT

Lubiana, via Tyr-
ševa 11. Telef. 24-72

Morsko zdravljenje

Idealno bivanje za otroke in družine.

Informacije in cene:

CIT

Ljubljana, Tyr-
ševa c. 11. Tel. 24-72

Naročajte in širite
»SLOVENSKI DOM«!

Igor Zagreben:

Zavetje v pečevju

Liza je imela že prej rada. Kaj bi je pa tudi ne. Z delom je zrasla, tiha je bila in počena, doma pa tudi revščina. K maši grede ali pa nazaj sta kdaj pa kdaj spregovorili kakšno besedo, se je že dobila prilika, čeprav se drže dekleta bolj skupaj, stare ženske pa tudi.

Nikomur ni nič rekla, vesela pa je bila na moč, ko jo je Tone pripeljal k hiši za gospodinjjo.

In Liza se je z njo ter s Petrom razumela kakor z drugima dvema, čeprav je včasih stari Vresk, pa brez hudobije, vrgel kakšno, da bi bilo prav, če bi kdaj rekla kakšno tršo, kakor se gospodinjji spodobi.

Zima je pritiskala zmerom huje. Dolge sveče so se potegnile izpod kapov.

Stari Vresk je sedel v izbi in pomežikaval skozi okno, majhno okno, vse zabasano z butaricami, ven v zimski dan.

Bleščalo se je od povsod, da je jemalo vid.

Če si pa pogledal malo više — kdo se je svetil izmed vseh hribov najbolj, tako da ga je bilo precej razpoznavi?

Čelešnik! Take gore je pa res ne najdeš! Na to stran je pohljeva in najbolj s snegom zadelana je videti pozimi, ko pritisne po dolgih dneh naletavanja mrz. Pravi jo pa, da je na ono plat, proti Globeli, kopna tudi, če drugod še tako hudo zametava.

Na Svečnico je šlo.

Mraz pa zunaj po takem dnevu strupen, da si noben krščanski človek ne bi bil mogel misliti takega.

V tulce pred hišo, kamor je tu pa tam dolbla otašana voda, so padale debele kaplje. Kdor je zavil pred hišo, se mu je svetilo. Od snega je šla bleščavica, malo se je pogled umiril tam na temnem drevju, na macesnovju v Pruki, ali kaj češ, tam se je sneg vsedel na suhe rogove. Le doli, na našo stran, tam si videl kaj lepega: na snurčju in na jelovini, tam se je prijel čvrsto, šibile so se zelene veje pod njim.

Stari Vresk je prekladal nogo pod čelešnikom, škilil ven, godel in pripovedoval zgodbe, ki jih je bil zadnja leta že stokrat obnovil. Tu pa tam se je od strehe utrnila kaplja, bele sveče so se bliščale, pred kapom zavarovani les je bil videti tako lepo rumenkast. Oh, kakšne kupčije so bile včasih!

Sonce je sijalo skozi kmečka okence, te smešno male duplince za svetlobo. Na tleh je zaplesalo kratek čas, pa ga že ni bilo. Pruke in Čelešnika senca se je že kmalu po poldnevu razpotegnila, plavkasta in mrazotna, ne samo čez Vreskovo, ampak kar čez cel dol.

Mlado leto pa je zmerom bolj raslo. S soncem je dobivalo moč.

Sneg se je nazadnje pokazal čadast in gnij, kjer ga je bilo kaj več skupaj.

Na slemenih hiš je sprva lezel vkup, potem se je vsul in sončni žarki so kmalu spravili v kraj tudi njegove zadnje ostanke.

Že je zadišalo po pomladi.

Zemlja je pokazala svoja nesnažna, rjava, pa vendar mična usta.

Kmalu je prišla pomlad, pozno sicer, toda bogata, če človek pogleda to pisano cvetje, ki ga pod ugodnejšim nebom in na lepših tleh ne najdeš tako ganljivega in čednega.

Zadnje zaplate snega so izginile. Plug je spet odprl stare, skrite želje zemlje, ki se je bila že dovolj spočila. Seme je ob pogledu snežnikov in plavega neba spet padlo tja, kamor si je bilo želelo. Tam bo ostalo, iz njega pa bo zraslo novo, svoji vrsti zvesto zelenje, kakor je že bilo dano.

Liza je spravila Vreska ven pred hišo.

Gledal je sina pri delu, pa ga je tako prevzelo, ker sam ni mogel biti več zraven, da je skoraj zavekal, star in otročji kakor je že bil:

»O, kako je to nazarensko lepo, pa še naše je povrhu!«

Kar privzdigovalo ga je, da bi šel sinu pomagati in ga učiti. Skušnje je imel dovolj. Kdo je stregel tej zemlji?

Potem pa poletje z vročimi dnevi in nočmi, ko ni moč prešteti zvezd na nebu! Ženici in ženice, glas prepelje. Toliko dela spodaj, gore pa zmerom enako resne! Tako se spodobi. Tam gor je bil svet. Gospoda Boga roka se pozna razločnejše.

Ta svet — skoraj da že ne gre skupaj s svetom, ki se spodaj preganja z majhnimi stvarmi! Sam zase ostaja, kdo bi se vtikal vanj?

Prišli so vmes dnevi dolgočasnega

dežja, dnevi divjega groma, strele in treska, ko se je zdelo, da bo nebesni svod zdaj, zdaj preoran z orglami kakor jih ta svet spodaj ne prenese.

Odprije so se nebeske zatvornice, vode so šle iz njih, da je strah prijel vse tiste, ki so na ono malo, kar so s trudom spravili pokoncu, zidali upanje za prihodnji čas, do drugega leta, ko bo prilika za novo setev — če bo.

Vreskovina je vse te križe z manjšo ali večjo srečo imela za seboj, ko je starega Vreska kar na lepem zmanjkalo.

Zaprl se je v izbo. Tone je uganil, da stari teše zibelko.

Tako lepo so se privadili drug drugemu, tako so se poznali. Vreskova domačija se je odpirala kakor popek, ki se je že dolgo pripravljala, da se razpre v svet. Že je bilo pospravljeno na varno vse, kar je kmetu najbolj pri srcu. Hvalježno se je ozirlo sree po krajih, ki si jih je bil trud odprl zato, da bi mu zemlja rodila in mu vračala znoj in trud.

Kako je lepa in ljubezni vredna domača zemlja, tista zemlja, ki sem ji jaz ukazal, naj da iz sebe, kar ima, si je mislil vsak na Vreskovini, ki je bilo delo po velikem v kraju.

Pa še majhna stvarca, nemara bodoči gospodar, je na poti! (Dalje.)

Andrejčkov
Jože:

Žalost in veselje

Roman v slikah
Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

bo začel izhajati v soboto, 6. septembra! Ne pozabite naročiti „Slov. dom“!

X. mednarodna razstava na beneškem Lidu

Na prireditvi sodeluje 19 držav s 30 velikimi filmi

Najpomembnejša filmska prireditev v Evropi in na svetu je letos nedvomno IX. mednarodna razstava filmske umetnosti, ki se je začela 30. avgusta v Benetkah na Lidu. Razstava dokazuje, da evropske države, zlasti tiste, ki so v filmu vodilne, tudi med sedanjo vojno niso ustavile svoje izdelave, temveč da posvečajo filmu, temu najpomembnejšemu propagandnemu orožju danes še več pozornosti kakor v miru. Zaradi tega dobiva mednarodna filmska prireditev v Benetkah posebno informativen pomen.

Na razstavi sodeluje 19 evropskih držav. Največje število filmov sta poslali seveda Italija in Nemčija kot prvi filmski državi v sedanjosti Evrope. Vsaka izmed njiju bo pokazala izbranemu mednarodnemu občinstvu po sedem filmov.

Spanija je zastopana s tremi filmi, Švica z dvema, prav tako tudi Švedska, Madžarska, Argentina in Češka. Po en film so poslale Daneska, Norveška in Finska. Belgija, Romunija, Bolgarija, Holandija, Japonska in Turčija pa ne bodo kazale na razstavi nobenih igralških filmov, temveč samo poročevalske, dokumentarne in propagandne.

parte, režiser Flavio Calzavara; »Beli brod«, režija Rossellini.

Nemčija je zastopana z naslednjimi filmskimi deli: »Ohm Krüger« z izvrtnim besedilom. Film je bil v Italiji že prikazan. »Vrtni« s Pavlo Wessely in Attilo Hörbingerjem v glavnih vlogah. »Opereta« z Willyjem Forstom kot režiserjem in prvim igralcem. Film smo letos videli že v Ljubljani. »Annelie« z Luiso Ulrich v glavni vlogi. »Koncert po želje«, »Komedijanti« z režiserjem G. V. Pabstom ter »Vedno le ti«.

Češkomoravska je poslala naslednje filme: »Nočni metulj«, režiser František Čap, v glavnih vlogah Hana Vitova in Svatopluk Beneš, »Advokat ubogih«, režiser Vladimir Slavinski.

Švedski filmi na razstavi so: »Bastarde«, »Zločin« in »Gospodična v motnih vodah«. Argentina nastopa s filmoma »Zaprta vrata« in »Madreselva«. Finski film na razstavi je »Lepa cvetličarka«, španski »Marianella«, švicarski deli se imenujeta »Raztrgano ljubavno pismo« ter »Možiček Matija«. Imeni madžarskih filmov se glasita: »Evropa ne odgovarja« ter »Plamenik«.

S slovesnega začetka mednarodne filmske razstave v Benetkah: Minister za ljudsko kulturo Carolini z nemškim propagandnim ministrom dr. Goebbelsom. Čisto na desni v prvi vrsti je igralka Paula Wessely, za njo pa njen mož Atila Hörbige.

Italijanska filmska industrija je zastopana z naslednjimi velikimi filmi: »Železna krona«, režiser Aleksander Blasetti; »Dekle, ki spi«, režiser Gioacchino Forzano; »Ura kemije ob devetih«, režiser Mario Mattoli; »Soprog«, režiser Camillo Mastrocinque; »Krvava svatba«, režiser Goffredo Alessandrini; »Don Buona-

Od italijanskih filmov od lanskega leta bodo kazali za strokovnjake in tuje umetnike še dela: »Ljudje na dnu«, »Mali stari svete«, »Magdalena — slabo v vedenju«, »Zbogom mlada leta«, »Tosca«, »Caravaggio« ter »Poslikano obzorje«.

Prizor iz češkega filma »Nočni metulj«, s katerim se je uspešno začela filmska razstava v Benetkah. V glavnih vlogah Hana Vitova in Svatopluk Beneš

kega filma »Nočni metulj«, ki je dosegel lep uspeh, najbolj pa je občinstvo navdušilo italijanski film »Železna krona«.

Nagrade za najboljša dela so naslednje: Mussolinijeva čaša za najboljši tuji film, Mussolinijeva čaša za najboljši italijanski film, deset umetniških nagrad za dolge filme, osem

diplom za kratke filme ter nekaj svetinj za osebne zasluge pisateljev, režiserjev, skladateljev, igralcev in tehnikov. Devet posebnih nagrad pa bo po koncu razstave podeljenih tistim, ki imajo poglobljene zasluge za najboljše italijanske filme v ločenjem letu.

Na grobu angleškega kralja Riharda z Levjim srcem stoji danes — mesnica

V francoskem mestecu Charrouxu, v smeri se dolini reke Charente, je cesar Karel Veliki nekdanj dal postaviti samostan s cerkvi, katero je kmalu poznal ves krščanski svet zaradi njenega bogastva in zaradi svetniških ostankov, shranjenih v njeni grobnici.

Zaradi tega je ta ustanova imela razgibano in viharno življenje. Pogosto so jo razni divji narodi oropali in podrli, pobili menihe ter pokradli veliko cerkvenega zaklada. Pri zadnjem takem napadu so menihi rešili znaten del dragocenosti in ga skrili v nepoznan kraj. Nihče ni več slišal o njem nič vsa stoletja, tudi potem ne, ko so obsežno poslopje podrli in na kraju postavili precej hiš sedanjega mesteca Charrouxu.

Pred nekaj meseci pa je lastnik ene izmed teh hiš kopiral kos zidu in pod njim našel dva prelepa pira. Urad za nadzorstvo nad spomeniki ju je takoj poslal v pariški muzej Louvre.

Malo za tem je še drugi lastnik našel dva ostanka velike vrednosti. Zdaj je vse mestecu zajela mrlzica, ki je Charrouxu kmalu prinesla laskavi naslov »Mesta zakladov«.

Po starih poročilih je v razvalinah bivšega samostana skritih še 69 drugih podobnih dragocenosti. Stari del Charrouxu šteje ravno 69 hiš, torej so ljudje mislili, da skriva vsaka izmed njih zaklad.

Zaradi tega so francoski listi začeli zahtevati, naj se vlada pozanima za to reč. Posebno vabljiva in navsezadnje značilna podrobnost pri vsem tem je trditev starinoslovcev, da je pod temelji edine mesnice v starem delu mesta grobnica nikogar manjšega kakor Riharda z levjim srcem, angleškega kralja, ki je bil ubit med obleganjem Calaisa. Če bi se ta domneva izkazala za resnično, bi slovit angleški kralj imel kaj čuden nagrobnik!

Človeški rod se že 450 stoletij hrani s kruhom

Če se ozremo nekaj stoletij nazaj, vidimo, da je bil kruh vedno glavna ljudska hrana. Na najstarejših egiptanskih spomenikih vidimo peka, ki mesi kruh in ga potem daje v peč. Deset stoletij pozneje so rimski peki v peki kruha že precej napredovali in v Pompejih lahko vidimo popolnoma ohranjeno peč. Zito je prihajalo iz Sicilije. Peka kruha se od tedaj ni dosti spremenila. Zito sedaj nekoliko skrbneje zmeljejo in kruh bolj okvasijo. Kruh se je od vsega na svetu še najmanj spreminjal, vendar pa je postal mnogokrat vzrok največjih skrb in dram človeštva — lakote. V tridesetletni vojni je Nemčija izgubila tretjino prebivalstva zaradi lakote, ker ni bilo kruha. Med francosko revolucijo so ženske napadle konvent in kričale: Kruha! Kruha!

Vendar pa je tudi tak kruh, ki ga danes jemo, pridobitev industrije, kajti kruh, ki so ga jedli naši davni predniki, je bil siv, suh in poln res ječmena in ovsu. Da je kruh redilen, mora vsebovati nekatere važne vrstine, ki so v otrobi in to je »enoten kruh«, ki je bil v starih časih glavna hrana težakov in delavcev. Bel kruh ni torej najbolj redilen. Iz bele moke, moke brez

otrobov, so včasih pekli kruh samo bogati ljudje. Tudi v starem Egiptu so jedli bel kruh bogatejši, dočim je ljudstvo natepavalo ovsen kruh. Peka kruha je prišla v Rim iz Grčije in prve javne pekarnice so — kakor pripoveduje Plinij — odprli dve sto let pred Kr., potem, ko so Rimljani zavojkovali Macedonijo. Kruh so pa tudi pekli doma pri vseh boljših rodbinah, kar so opravljali nalašč za to izučeni sužnji. Po padcu cesarstva so pekarnice ostale v privatnih rokah. Peki so se združili in ustanovili svoje društvo. Svojim odjemalcem so dostavljali na dom kruh ali pa moko. Toda družine so rade pekle kruh tudi doma.

Egiptanci so mesili kruh kar z nogami — kakor pripoveduje Herodot — in ta navada je ostala še v mnogih krajih do začetka tega stoletja. Prvi stroji za mešanje so znani že v starih časih in so se le počasi izboljševali do današnjih dni. Poklic pekov ni bil vedno lahek. V Turčiji in Egiptu so te reveže tudi pobesili, če se je cena kruhu preveč dvignila, kakor da bi bili sami vsega krivi. Če so jih zasačili, da so kruh »ponaredili«, so jih kar z žebeljem pribili za uho pred trgovino. Z novimi idejami pa se je tudi tu marsikaj spremenilo.

Rastline preganjajo vrtno škodljivce

V vrtu imamo vse polno raznih škodljivcev, kot bramorje, miši, strune, bolhače, voluharje in slično, ki nam dostikrat groze, da bodo uničili vso, s tolikim trudom obdelano povrtnino. Preganjamo in uničujemo jih na različne načine, jih lovimo in zastrupljamo, a to nam le prečesto nič ne pomaga. V novejšem času pa so pričeli uporabljati proti njim različne rastline, ki s svojim strupom ali vonjem uničujejo in preganjajo vrtno škodljivce.

Ogrce preženemo, ako posejemo na gredico sem in tja nekaj zrn maku. Makove korenine vsebujejo namreč hud strup, od katerega poginjajo ogrci, pa tudi njihovi hrošči se ga že od daleč izogibljajo. Zato obsejemo gredice, na katere sadimo povrtnino, ki jo posebno ljubijo ogrci, z makom.

Špargljevo muho, ki uniči dostikrat cele nasade in se je že tudi pri nas silno razpasla, preženemo z ržjo. V ta namen posejemo med posamezne vrste špargljev vrsto rži. Po takih nasadih se špargljeva muha ne bo naselila, ker se jih že od daleč ogne.

Škodljivca vseh škodljivcev, bolhača, kaj težko preženemo z gredic, na katerih imamo kapusnice. Dobro obrambno sredstvo proti njemu je česenj, ki ga nasadimo ob gredicah. Pred česnjem pa imajo tudi veliko spoštovanje krli, voluharji in ogrci. Bolhači se tudi izogibljajo gredic, ki so obsejane s solato.

Tudi mravlje imajo v kraljestvu-rož svoje sovražnike. Ker pa mravlje delajo škodo tudi na vrtu, jih od tu preženemo na ta način, da na mravljišča namečemo paradiznikovih listov.

Kapusovega belina in tako tudi gosenic se rešimo, če med zelni nasad posejemo nekaj konoplje. Konopljin duh je belinu neznan.

Voluhar se ogne križolistnega mlečka, miši pa ne marajo vonja divjih kamilic, poprove mete in oledara, zato potisnemo v njihove rove nekaj svežih ali suhih listov omenjenih rastlin.

Nekateri vrtni škodljivci pa ljubijo posebno vrsto rastlin, na katerih se zbirajo v večjih množinah. Zato sadimo sem in tja take rastline, kjer potem lovimo mrčes. Na redkivo planje bolhači, zelje in karfijsko pa puste na miru, da lahko doraste. Med jagodov nasad potaknemo nekaj solate, ker je ogrec solatna korenina ljubša od jagodove. Kapusov belin se zelo rad zbira na pisani travi (phalaris arundinacea var. picta), tu ga polovimo in uničimo.

G. L. Bonelli:

Črni križar

Zgodovinski roman

Eden izmed križarjev, ki je ušel gotovi smrti po zaslugi črnega križarja, je pristopil k njemu in ga prijel za roko. »Dolgujem vam življenje«, je dejal. »Nikoli ne bom tega pozabil.«

»Zahvalite se Bogu, ki naju je oba čuval«, mu je odvrnil vitez. »Toda sedaj, naprej!«

Toda križar, čigar obraz je bil pokrit s prahom in znojem, h kateremu se je mešala še kri, ki mu je curljala izpod čelade, ki je bila vsa obtočena, ni hotel izpustiti njegove roke.

»Ne vem, če se bova še mogla videti pred koncem tega boja. Rad bi vas prosil za neko uslugo.«

»In sicer?« je vprašal vitez, ki je postajal že nestrpen, ker bi se rad znova vrgel v boj.

»Dvignite samo za hip krinko, ki vam zakriva obraz! Če ostanem živ, mi bo ostal vsaj spomin na tistega, kateremu dolgujem svoje življenje. Prihajam iz mrzlih severnih pokrajin, kjer ljudje prav tako nikoli ne pozabijo na prejeto dobroto, kakor ne pozabijo do smrti žalitve, katero jim je kdo prizadejal.«

Črni križar mu je hotel prošnjo odbiti, toda neka skrivna sila, ki je bila močnejša od njega, ga je prisilila, da je dvignil krinko.

»Danes je dan, ko bom dosegel opravičenje. Poglejte torej

obraz, katerega sem toliko časa skrival pred vsemi.«

Križar ga je pogledal, toda v istem hipu je izpustil roko, kakor da bi se bil dotaknil razbeljenega železa in stopil korak nazaj.

»Vil... Vil...« je vzkliknil prestrašeno. »Večni Bog, usmili se me!«

Preden se je vitez zavedel, kaj se godi, se je sklonil in mu poljubil roko, oblečeno v železno rokavico.

»Prosimo Boga, naj se usmili ubogega grešnika!« je še zamrmral, izdrl meč in se znova vrgel v bojni metež.

Bil je — Ken!

Črni vitez je bil presenečen nad kretnjo in besedami neznanega vojščaka. Zaman je premišljeval, kdo bi to bil in kaj naj bi pomenile neznane besede. Toda ni imel časa, da bi dolgo razmišljal o tej zadevi. Potegnil je zopet krinko na obraz in se zakadil med vrste Saracenov, ki so se trudili, da bi vrgli z obzidja napadalce, katerih število je vedno bolj narasčalo.

Njegov prihod je vzpodbudil križarje. Andreja, ki je divje mahal okrog sebe s svojim težkim mečem, je od veselja zažarel obraz, ko je znova zagledal svojega gospodarja poleg sebe.

»Pri moji veri! To je najlepši boj, kar sem jih kdaj doživel. In čeprav bi moral izgubiti življenje, bom umrl s srčno zavestjo, da sem se ga smel udeležiti. Poglejte, gospod, kako se umikajo ti zajci sedaj, ko nimajo več zidov, ki bi jih branili pred nami!«

Toda gospodarjeva bližina ni zmanjšala njegove vneme; ravno nasprotno. S še večjo vneto je mahal okoli sebe in sovražniki so padali okoli njega kakor žito ob žetvi.

Tudi meč črnega križarja ni nič manj uspešno švigal na vse strani. Vsa četa se je počasi, a nevzdržno bližala vratom sv. Stefana.

»Naprej!... Naprej!... K vratom!... Odpreti jih moramo, da bodo naši tovariši, ki čakajo zunaj vrat, mogli prodreti v mesto.«

»K vratom!... K vratom!...« so zaklicali vsi vojščaki.

Pogumno so napadali sovražnikove vrste in stalno prodirali naprej. Ko so prihajale nove čete Saracenov, so se strnili, da so lažje odbili njihov napad. Ob notranjem robu zida so se bližali vratom, ne menč se za ploho kamenja in puščic, ki so letele nanje. Po dolgem trudu se jim je končno le posrečilo, da so dospeli do vrat.

Navali so na Saracene, ki so branili vrata. Medtem ko je večina križarjev s čudovitim junaštvom odbijala napade Saracenov, ki so uganili njihov namen in so hoteli za vsako ceno preprečiti, da bi se jim njihov načrt posrečil, so se nekateri spravili nad vrata in se s sekirami in meči trudili, da bi čim prej presekali verige in odstranili železne zapake.

Ves trud Saracenov je bil zaman. V nekaj minutah so bile vse ovire odstranjene in križarji so s krikom zmagovaljavo na široko odprli vrata.

Sledila je za hip popolna tišina. Nato pa se je dvignil divji trušč in kakor voda, ki je predrla jezove, je četa križarjev, ki je nestrpno čakala pred vratmi, navajala na Saracene, ki so brez uspeha skušali zaveziti to povodenj mečev in sulic, ki se je valila skozi vrata v mesto.

Vest o vdoru kristjanov v mesto se je bliskovito razširila in vzbudila ogromno navdušenje med križarji, ki so se borili na drugih straneh obzidja. Čeprav so bili vsi utrujeni od dolgega boja in izmučeni od neprestanih naporov in pomanjkanja, jim je ta novica vlila novih moči.